GENERALISERAD DUBBELINTEGRAL

En dubbelintegral $\iint_D f(x,y)dA$ kallas *generaliserad* om

- D inte är begränsad mängd, eller
- f inte är begränsad på D.

Konvergens för generaliserade dubbelintegraler:
Man skall, i princip, ta en följd av allt större begränsade delmängder D_n av D, $D_{n-1} \subset D_n$, där f är begränsad och $\cup_n D_n = D$. Konvergens innebär då att man får samma gränsvärde då $n \to \infty$ oavsett hur mängderna D_n valts.

Låt Ω vara ett (öppet) område i planet och låt f vara kontinuerlig i Ω. Antag att $\mathbf{f} \geq \mathbf{0}$ på Ω.
Låt M vara mängden av alla integraler $\iint_D f(x,y)dxdy$, där D är ett begränsad delmängd av Ω så att f är begränsad i D.
Def. Vi säger att den generaliserade integralen

$$\iint_\Omega f(x,y)dxdy$$

är **konvergent** om mängden M är uppåt begränsad, och **divergent** om så inte är fallet.
Om integralen är konvergent så sätter vi

$$\iint_\Omega f(x,y)dxdy = \sup M.$$

Man kan visa att $\iint_\Omega f(x,y)dxdy = \lim_{n\to\infty} \iint_{D_n} f dxdy$ för godtycklig följd $(D_n)_{n=1}^\infty$, där varje D_n är en begränsad kvadrerbar delmängd av Ω sådan att f är begränsad på D_n, $D_n \subset D_{n+1}$ och varje begränsad kvadrerbar delmängd D av Ω i vilken f är begränsad ligger i någon av D_n.
På liknande sätt definieras konvegens/divergens för en generaliserad integral med negativ integrand f.

Sats. Om f **inte växlar tecken** i Ω och Ω är y-enkelt ($\Omega = \{(x,y) : a \leq x \leq b, c(x) \leq y \leq d(x)\}$) å gäller följande:
Om

$$\int_a^b \left(\int_{c(x)}^{d(x)} f(x,y)dy \right) dx$$

är ändligt så är den generaliserade integralen konvergent och

$$\iint_\Omega f(x,y)dA = \int_a^b \left(\int_{c(x)}^{d(x)} f(x,y)dy \right) dx.$$

Det är tillåtet att byta variabler i en generaliserad integral.

Jämförelsekriterium:

$$\left\{\begin{array}{l} 0 \le f(x,y) \le g(x,y), (x,y) \in \Omega \\ \iint_\Omega g(x,y)dxdy \text{ är konvergent} \end{array}\right. \Rightarrow \iint_\Omega f(x,y)dxdy \text{ är konvergent}$$

$$\left\{\begin{array}{l} 0 \le f(x,y) \le g(x,y), (x,y) \in \Omega \\ \iint_\Omega f(x,y)dxdy \text{ är divergent} \end{array}\right. \Rightarrow \iint_\Omega g(x,y)dxdy \text{ är divergent}$$

Om f antar både positiva och negativa värde och den generaliserade integralen $\iint_\Omega |f(x,y)|dA$ är konvergent så säger vi att $\iint_\Omega f(x,y)dA$ är konvergent.
Ekvivalent: $\iint_\Omega f(x,y)dxdy$ är konvergent om både integralerna

$$\iint_\Omega f^+ dxdy \text{ och } \iint_\Omega f^- dxdy$$

är konvergenta, där

$$f^+(x,y) = \left\{\begin{array}{ll} f(x,y) & \text{då } f(x,y) \ge 0 \\ 0 & \text{då } f(x,y) \le 0 \end{array}\right.$$

$$f^-(x,y) = \left\{\begin{array}{ll} -f(x,y) & \text{då } f(x,y) \le 0 \\ 0 & \text{då } f(x,y) \ge 0 \end{array}\right.$$

Om Ω är dessutom y-enkelt kan den senare beräknas genom upprepad integrering.

TRIPPELINTEGRALER

Vi definierar trippelintegraler genom att följa samma mönstret som för dubbelintegraller: vi definierar först trippelintegral av en trappfunktion $f(x,y,z)$ på ett axelparallellt rätblock Δ genom att sätta

$$\iiint_\Delta f(x,y,z)dxdydz = \sum_{i,j,k} c_{ijk}\mu(\Delta_{ijk}),$$

där $\mu(\Delta_{ijk})$ är volymen av axelparallella delblock Δ_{ijk}: $x_{i-1} \le x \le x_i$, $y_{j-1} \le y \le y_j$, $z_{k-1} \le z \le z_k$ och $f(x,y,z) = c_{ijk}$ för $(x,y,z) \in \Delta_{ijk}$; denna integral utvidgas sedan steg för steg tills man har integraller av formen

$$\iiint_D f(x,y,z)dxdydz$$

med kontinuerlig $f(x,y,z)$ och (kvadrerbart) område $D \subset \mathbb{R}^3$.

$$\iiint_D dxdydz = \mu(D) = \text{volymen av } D.$$

Generaliserade trippelintegraler införes på motsvarande sätt som generaliserade dubbelintegraler.

Trippelintegraler över speciella område.

Om D är en axelparallell rätblock: $D = \{(x,y,z) : a \le x \le b, c \le y \le d, e \le z \le f\}$; så

$$\iiint_D f(x,y,z)dxdydz = \int_a^b \left(\int_c^d \left(\int_e^f f(x,y,z)dz \right) dy \right) dx,$$

(x, y, z får byta rollerna).

Om $D = \{(x,y,z) : \alpha(x,y) \le z \le \beta(x,y), (x,y) \in E\}$, ($E$ är proektionen av D på xy-planet) α, β är kontinuerliga , så

$$\iiint_D f(x,y,z)dxdydz = \iint_E \left(\int_{\alpha(x,y)}^{\beta(x,y)} f(x,y,z)dz \right) dxdy,$$

(x, y, z får byta rollerna).

Om $D = \{(x,y,z) : a \le x \le b, (y,z) \in E_x\}$, ($E_x$ är snittet mellan kroppen D och planet genom $(x,0,0)$ parallelt med yz-planet) så

$$\iiint_D f(x,y,z)dxdydz = \int_a^b \left(\iint_{E_x} f(x,y,z)dydz \right) dx,$$

(x, y, z får byta rollerna).

Variabelsubstitution

Antag att $x_1 = g_1(\mathbf{u})$, $x_2 = g_2(\mathbf{u})$, $x_3 = g_3(\mathbf{u})$ är en bijektiv C^1-avbildning mellan områdena E i $u_1u_2u_3$-rummet och D i $x_1x_2x_3$-rummet sådan att funktionaldeterminanten $J(\mathbf{u}) = \frac{d(x_1,x_2,x_3)}{d(u_1,u_2,u_3)}$ är skild från noll i E.
Om $f(x,y,z)$ är integrerbar på D så är

$$\begin{aligned} &\iiint_D f(\mathbf{x})dx_1dx_2dx_3 \\ &= \iiint_E f(\mathbf{g}(\mathbf{u}))\,|J(\mathbf{u})|\,du_1du_2du_3 \end{aligned}$$

Sfärisk (rymdpolär) substitution

$$\begin{cases} x &= \rho\cos\phi\sin\theta \\ y &= \rho\sin\phi\sin\theta \\ z &= \rho\cos\theta \end{cases}$$

$$dV = dxdydz = \rho^{\mathbf{2}}\sin\theta d\rho d\theta d\phi$$